

Recenzija par raidījumiem „Kur tas suns aprakts?“, „JAUTĀ-JUMS“, „Intervija tumsā“

Saskaņā ar Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes uzdevumu recenzēju raidījumus „Kur tas suns aprakts?“ (Rīga TV24), „JAUTĀ-JUMS“ (ReTV) un „Intervija tumsā“ (ReTV). Lai gan raidījumu satura koncepcijas ir atšķirīgas, daļa no konstatētajām problēmām raidījumos sakrita, taču turpmākajā izklāstā iztirzāšu katru no tiem atsevišķi.

Raidījums „Kur tas suns aprakts?“

Saskaņā ar darba uzdevumu analizēju visus četrus raidījumus, kas tika pārraidīti 2020.gada maijā. Analizētie raidījumi atbilda sabiedriskajam pasūtījumam izraudzīto tematu ziņā, jo raidījumos tika analizēti sabiedrisku aktualitāti izpelnījušies jautājumi, kam tiešām arī bija reāla ietekme uz cilvēku dzīvi konkrētajā laikā periodā.

Vēlētos gan sniegt dažus komentārus par raidījuma veidotāju formulēto atbilstību sabiedriskā pasūtījuma kritērijiem, kas minēta raidījuma saturiskajā koncepcijā:

„Raidījums atbilst konkursa definētajam mērķim, jo tas nodrošina valsts informatīvās telpas drošību, kā arī daudzpusīgas informācijas un viedokļu saņemšanu.“

Par raidījuma ieguldījumu valsts informatīvās telpas drošībā nebija iespējams gūt pārlicību. Ja atskaites punkts ir tikai tas, ka tā saturs pats par sevi neapdraud informatīvās telpas drošību, tad tas, protams, atbilst, bet tas arī viss. Attiecībā uz daudzpusīgu viedokļu nodrošinājumu jānorāda, ka divos no četriem analizētajiem raidījumiem studijas viesis bija Edgars Jaunups, kas vismaz analizētajā laikā periodā neliecināja par daudzveidīgu viesu atlasī kā raidījuma veidotāju prioritāti.

„Raidījums pilda Sabiedriskā pasūtījuma uzdevumus, nodrošinot vienlīdzīgas iespējas izteikties un paust domu dažādību, veicinot patriotisko attieksmi pret valsti un valstiskumu, tās demokrātisko iekārtu un demokrātiskām vērtībām.“

Par vienlīdzīgām iespējām izteikties būtu iespējams pārliecināties, analizējot plašāku raidījumu izlases kopu, bet, kā jau iepriekš norādīju, tas, ka divos no četriem raidījumiem viens no studijas viesiem atkārtojas, neliecina par daudzveidību. Par to, vai raidījums tiešām ir veicinājis patriotisku attieksmi pret valsti un valstiskumu, tās demokrātisko iekārtu un demokrātiskām vērtībām, varētu pārliecināties, veicot auditorijas pētījumu, taču analizētajā laika periodā vismaz saturiskā līmenī šādus akcentus nebija iespējams identificēt.

„Raidījums “Kur tas suns aprakts?” tiešā veidā aktualizē cilvēktiesību un pamattiesību tēmu šajā laikā, skaidrojot to nozīmi demokrātisku sistēmu pārvaldībā.“

Analizētajā laika periodā šāds raidījuma satura akcents netika identificēts.

„Raidījumā tiek piedāvāta dažādu jomu aktualitāšu analīze, kā arī tiek iegūti profesionāli un objektīvi komentāri no studijas viesiem.“

Nav skaidrs, kā raidījuma veidotāji izprot un mēra studijas viesu komentāru objektivitāti, turklāt vēl situācijā, kad daļa no viesiem nav vis neatkarīgi procesu vērotāji, bet gan ir kā aktori tieši iesaistīti šajos procesos.

Kopumā raidījumam ir visnotaļ laba dinamika, sarunu fragmenti mijiedarbojas ar humoru saturošiem video rullīšiem, kurus lielākoties raidījuma vadītājs arī sasaista ar raidījumā aplūkoto tematu. Raidījuma veidotāji šķietami arī nodrošina interaktivitāti, mudinot auditoriju iesaistīties ar saviem jautājumiem sociālajās tīklošanās vietnēs (tiesa, raidījuma saturā nevar iegūt apliecinājumu, ka šie jautājumi tiešām arī tiek ņemti vērā). Pozitīvi ir arī tas, ka temati raidījumos tiek atspoguļoti veidā, kas auditorijai varētu būt viegli uztverams, bet tajā pašā laikā tie arī netiek trivializēti.

Formāta ziņā „Kur tas suns aprakts?” ir labākais no trim aplūkotajiem raidījumiem, taču raidījuma saturā ir vērojamas vairākas būtiskas žurnālistikas kvalitātes nepilnības.

Pirmkārt, jānorāda, ka medijs acīmredzami kā zīmolu izceļ nevis raidījuma nosaukumu, bet gan tā vadītāju Māri Zanderu. Tas ir redzams raidījuma vizuālajā noformējumā, un arī tā saturā. Ja televīzijai ir dati, kas apliecina, ka Māra Zandera vērtējums auditorijā ļauj viņa personu izcelt kā zīmolu, tas nebūtu nekas slikts un, ja vien tas neattiektos arī uz saturu, tad tas pat nebūtu pieminams šajā recenzijā. Bet problēma ir tā, ka raidījuma vadītājs arī vada šo raidījumu tā, it kā tā nosaukums būtu „Zanders” un demonstrē acīmredzamu savas personības pārākumu arī diskusiju saturā, kas savukārt neatbilst žurnālistikas kvalitātes standartiem.

Ir redzams, ka raidījuma vadītājs jūtas brīvi komentāra žanrā un spēj arī nodemonstrēt nepieciešamo kompetenci, lai iegūtu autoritāti, kas nepieciešama medija komentētājam, bet jāņem vērā, ka „Kur tas suns aprakts?” sevi piesaka nevis kā žurnālista komentārs, bet gan kā diskusijas žanra raidījums, un tajā būtiski mainās žurnālista loma. Proti, žurnālistam ir jābūt diskusijas vadītājam, mēģinot ar jautājumu palīdzību izzināt diskusijas dalībnieku viedokļus, nepieciešamības gadījumā – konfrontēt tos, nevis pašam vienlaikus jāpiedalās kā vienam no diskusijas dalībniekiem. Brīžam raidījumam iztrūkst vadītāja, jo formālais vadītājs ir pārāk iejuties diskusijas dalībnieka lomā. Diskusijas vadīšanā žurnālistam ir jāievēro neitralitāte, un žurnālistikas kvalitātes standartiem neatbilstoši ir komentēt diskusijas dalībnieku atbildes, norādot, kam žurnālists piekrīt vai nepiekrīt. Raidījuma vadītājs brīžiem ir tik aizrāvies ar sevis izrādīšanu, ka atbilžu noskaidrošanu atstāj otrajā plānā. Televīzijas diskusijas raidījumu formāts tiešām atvēl zināmu vietu arī performatīvajiem aspektiem, bet tie nedrīkst dominēt pār saturu. Tāpat arī raidījums brīžiem atstāj iespaidu, ka tas ir tikai izmēģinājums pirms īstās versijas ieraksta. Sevišķi tā ievaddaļas, kurās, šķiet, bijis nepietiekams darbs pie scenārija un vadītājam ir grūti pat precīzi pieteikt savus runātājus. Brīžiem arī nerodas pārlicība, ka raidījumam vispār ir scenārijs. Līdz ar to veidojas situācija, ka raidījuma vadītāja zināšanas nav pietiekami sistematizētas, un tas veido zināmu haosu.

Protams, raidījuma vadītāja neformālais stils, valoda un attieksme pret žurnālista lomu, kas raidījuma saturu pietuvina ikdienišķai paziņu sarunai, var piesaistīt auditoriju, bet vienlaikus šie raksturojumi attālina raidījumu no kvalitatīva un sabiedriskajam labumam atbilstoša žurnālistikas produkta.

Otro recenzijas izklāsta daļu strukturēšu saskaņā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālās stratēģijas 2018–2022.gadam pielikumu nr.6 “Kritēriji sabiedriskā pasūtījuma raidījumu/projektu novērtēšanai”.

Universālie kritēriji:

- Atbilstība projekta satura koncepcijā definētajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem – daļēji atbilst (sk. iepriekšminēto)
- Atbilstība projekta satura koncepcijā definētajam mērķim un uzdevumam – daļēji atbilst (sk. iepriekšminēto)
- Projektam ir ilgspējīgs efekts, tostarp žurnālistikas un mediju profesionālās kvalitātes uzlabošanā – neatbilst, jo raidījumā ir vērojamas atkāpes no žurnālistikas profesionālajiem standartiem, īpaši attiecībā uz intervēšanas kvalitāti
- Satura pieejamības nodrošināšana daudzveidīgās satura izplatīšanas platformās un sasniedzamā auditorija (par pamatu ņemt projekta pieteikumā noteikto) – manā rīcībā nebija datu par sasniedzamo auditoriju, jo no raidījuma satura koncepcijas tādi neizrietēja, bet attiecībā uz satura izplatīšanas platformām šis kritērijs ir izpildīts
- Satura atbilstība žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem, politiskās neitralitātes ievērošana tēmu un viesu izvēlē, viedokļu daudzveidība (ņemot vērā satura žanra specifiku) – daļēji atbilst. Vērotajos četros raidījumos nekonstatēju neatbilstību žurnālistikas ētikas standartiem, savukārt attiecībā uz žurnālistikas profesionālajiem standartiem tika konstatētas atkāpes (sk. iepriekšminēto). Arī viedokļu daudzveidības kritērijs izpildīts tikai daļēji, jo divos no četriem raidījumiem viens no studijas viesiem atkārtojās.

Speciālie kritēriji:

- Formas kritēriji (atbilstība formātam, scenārija dramaturģijas kvalitāte, vēstījuma dinamika, režijas kvalitāte, mūzikas izmantošanas prasmes, subtitru kvalitāte) – kopumā šo kritēriju izpilde vērtējama kā laba, jo raidījums ir dinamisks, pat ja brīžiem nerodas pārliecība par scenārija esamību. Visnotaļ labi tiek likti lietā līdzekļi auditorijas uzmanības noturēšanai un iesaistīšanai.
- Satura kritēriji (redaktora un producēšanas darba kvalitāte, satura vērtība un oriģinalitāte, valodas lietojums, grafika un vizuālie risinājumi) – kopumā raidījuma saturs ļauj dziļāk ielūkoties sabiedrībai aktuālos jautājumos. Iebildumi pret studijas viesu atlasē darbu, jo diskusiju raidījumos viedokļu daudzveidība ir būtisks kritērijs, kas akcentēta arī raidījuma satura koncepcijā. Ļoti neformāla valoda. Pozitīvi, ka raidījumā diskusijas mijiedarbojas ar īsiem video materiāliem, kas raidījumu papildina arī ar humora elementiem.
- Vadītāji: profesionālās īpašības un iemaņas (personas profesionālās darbības oriģinalitāte, prasme uzrunāt, ieinteresēt, piesaistīt auditorijas uzmanību, ķermeņa valodas prasme, spēja reaģēt neordinārās situācijās, spēja nodrošināt stabilu profesionālo kvalitāti, līdzdalība satura komunikācijā, prasme vadīt intervijas, sarunas, diskusijas, improvizācijas prasme, prasme strādāt tiešraidē, sagatavotības līmenis) – rodas iespaids, ka vadītājs ir attīstījis visnotaļ labu improvizēšanas prasmi, jo vienlaikus arī brīvi jūtas tematos, kas diskusijās tiek apspriesti. Taču vadītājs neievēro žurnālistikas profesionālos standartus intervēšanā un raidījumu vada kā viens no diskusijas dalībniekiem, nevis tās vadītājs, iespējams, jaucot diskusijas vadīšanu ar komentāra žanru. Intervēšanas mērķis ir noskaidrot atbildes, nevis pašam tās piedāvāt vai komentēt to atbilstību paša uzskatiem. Vairāk par iebildumiem pret raidījuma vadītāja darba kvalitāti sk. iepriekšminēto.
- Iesaistītais personāls (žurnālisti, operatori, montāžisti un citi satura radītāji): profesionālās īpašības un iemaņas – būtiskas nepilnības, kas liktu negatīvi vērtēt pārējā iesaistītā personāla darbu, netika konstatētas.

Rekomendācijas:

- Vai projekta realizēšana nākotnē būtu jāturpina sabiedriskā pasūtījuma ietvaros?

Tikai pie būtiski uzlabotas diskusiju raidījumu vadīšanas kvalitātes vai arī pie pārstrādāta raidījuma formāta, tā vadītājam dodot iespēju izpausties komentāru žanrā.

- Vai projektā nepieciešami būtiski uzlabojumi? Ja jā, kādi?

Jā, raidījuma radošajai komandai būtu jāpārvērtē raidījuma formāts, un tā atbilstība raidījuma vadītāja profesionālajām prasmēm.

- Projektā iesaistītā radošā personāla kompetence un profesionalitātes vērtējums, realizējot līdzvērtīgus projektus sabiedriskā pasūtījuma ietvaros.

Šīs recenzijas ietvaros norādīju virkni nepilnību, kuras būtu vēlams labot, galvenokārt attiecībā uz žurnālistikas kvalitāti.

Raidījums „JAUTĀ-JUMS“

Analizēju četrus raidījumus: 27.maija sarunu ar Dagniju Lejiņu, 9.jūnija sarunu ar Edgaru Šubrovski, 8.jūlija sarunu ar Vladislavu Nastavševu un 21.jūlija sarunu ar Sandru Jakušonoku.

Kopumā raidījums atbilst vairākiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem, kas attiecas uz viedokļu daudzveidības nodrošināšanu, kā arī auditorijas izglītošanu (it sevišķi par kultūras un vēstures procesiem), taču šim raidījumam ir vairākas būtiskas kvalitātes problēmas.

Lai gan raidījuma satura koncepcijā norādīts, ka tas atbilst arī sabiedriskā pasūtījuma uzdevumam „attīstīt mūsdienīgus un daudzveidīgus žanrus un formātus“, pats raidījums par atbilstību šim uzdevumam neļāva pārlicināties. Pat vēl vairāk – raidījuma saturā un vizuālajā noformējumā netika izmantotas audiovizuāla formāta radītās priekšrocības, jo tikpat labi raidījumu varētu klausīties tikai audiālā formātā un faktiski nekas netiktu zaudēts. Raidījums nav dinamisks, tieši otrādi – tas ir ļoti monotons, jo nav iekļauti nekādi līdzekļi auditorijas uzmanības noturēšanai un arī raidījuma vadītāja vājās intervēšanas prasmes neļauj veidot kvalitatīvu un dinamisku interviju. Arī intervējamo vizītkartes nav nostrādātas, jo vismaz manis analizētajos raidījumos vizītkartē tika iekļauts tikai viens videofragments, kas organiski neiekļāvās kopējā

raidījuma kontekstā. Ceturtajā no manis skatītajiem raidījumiem (21.jūlija raidījums) intervētajai nestrādāja vai arī nebija ieslēgts mikrofons, kas netika novērsts līdz pat raidījuma beigām.

Viens no raidījuma vājajiem punktiem ir tā acīmredzamā koncepcijas neskaidrība, jo reizēm pat vienas intervijas ietvaros nav iespējams noteikt, vai tās mērķis ir veidot portretinterviju, vai arī informatīvu interviju, kuras mērķis būtu iegūt intervējamo reflexijas par aktuālajām norisēm valstī/viņu pārstāvētajās nozarēs. Dažādi interviju veidi tiek sapludināti, un prasmīgi intervētāji tā varētu darīt, bet šajā gadījumā tādējādi netiek izkristalizēts kāds oriģināls intervijas formāts, bet gan tiek bruģēts ceļš uz to, lai intervija būtu „par visu un neko“.

Raidījuma vadītājam Laurim Kļaviņam būtu jāapgūst intervēšanas pamatprincipi, citādāk vadītāja sniegums krietni samazina raidījuma kvalitātes vērtējumu, jo pašlaik vadītāja profesionālo iemaņu trūkums šo padara par nekvalitatīvu mediju produktu.

Lielākā daļa uzdoto jautājumu neatbilst žurnālistikas kvalitātes kanoniem. Viens piemērs: labs jautājums žurnālistikā ir īss, precīzs un skaidrs, savukārt Laura Kļaviņa uzdotie jautājumi ir plaši viņa monologi, kuri nereti pat nenoslēdzas ar nekādu jautājumu. Visuzskatāmāk to ilustrē intervija ar Vladislavu Nastavševu, kurš daļā no raidījuma redzams kā uzmanīgs intervētāja klausītājs, bet kādā brīdī nenoturas un vaicā: „Lauri, kāds ir jautājums?“ Turklāt raidījuma beigās arī vērojama neparasta prakse raidījuma vadītājam atvainoties par izplūdušiem un nekonkrētiem jautājumiem. Tāpat arī šī raidījuma vadītājs šķietami nereti aizmirst, ka viņš vada interviju, nevis ir tās dalībnieks, pārāk bieži ar savām piebildēm, iestarpinājumiem pārtraucot intervējamos arī situācijās, kad intervējamie tik tikko sākuši atbildēt uz uzdoto jautājumu. Ieteikums vadītājam arī stiprināt intervētājam tik ļoti nepieciešamo prasmi klausīties, nevis gaidīt pauzi, kurā iestarpināt savu nākamo komentāru.

Kopsavilkums – raidījumam ir potenciāls būt par sabiedriskajam pasūtījumam atbilstošu produktu, bet ir jāveic būtiski kvalitātes uzlabojumi gan režisora, gan raidījuma vadītāja darbā.

Otro recenzijas izklāsta daļu strukturēšu saskaņā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālās stratēģijas 2018–2022.gadam pielikumu nr.6 “Kritēriji sabiedriskā pasūtījuma raidījumu/projektu novērtēšanai”.

Universālie kritēriji:

- Atbilstība projekta satura koncepcijā definētajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem – kopumā atbilst
- Atbilstība projekta satura koncepcijā definētajam mērķim un uzdevumam – kopumā atbilst
- Projektam ir ilgtspējīgs efekts, tostarp žurnālistikas un mediju profesionālās kvalitātes uzlabošanā – neatbilst, jo raidījumā netiek ievēroti žurnālistikas kvalitātes standarti un raidījuma vadītājs nedemonstrē izpratni par intervēšanas pamatprincipiem
- Satura pieejamības nodrošināšana daudzveidīgās satura izplatīšanas platformās un sasniedzamā auditorija (par pamatu ņemt projekta pieteikumā noteikto) – manā rīcībā nebija datu par sasniedzamo auditoriju, jo no raidījuma satura koncepcijas tādi neizrietēja, bet attiecībā uz satura izplatīšanas platformām šis kritērijs ir izpildīts. Par interneta platformu sniegto interaktivitātes iespēju izmantošanu gan šī raidījuma kontekstā nevar runāt.
- Satura atbilstība žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem, politiskās neitralitātes ievērošana tēmu un viesu izvēlē, viedokļu daudzveidība (ņemot vērā satura žanra specifiku) – daļēji atbilst. Vērotajos četros raidījumos konstatētas būtiskas atkāpes no žurnālistikas profesionālajiem standartiem attiecībā uz intervēšanas kvalitāti.

Speciālie kritēriji:

- Formas kritēriji (atbilstība formātam, scenārija dramaturģijas kvalitāte, vēstījuma dinamika, režijas kvalitāte, mūzikas izmantošanas prasmes, subtitru kvalitāte) – kopumā formas kritēriju izpilde vērtējama tikai kā apmierinoša, jo raidījums ir monotons, netiek izmantoti nekādi līdzekļi tā dinamikas veicināšanai un auditorijas intereses noturēšanai, faktiski netiek izmantotas nekādas audiovizālā formāta radītās priekšrocības.

- Satura kritēriji (redaktora un producēšanas darba kvalitāte, satura vērtība un oriģinalitāte, valodas lietojums, grafika un vizuālie risinājumi) – ļoti vienveidīga pieeja, gandrīz netiek izmantoti papildus audiovizuālie materiāli, izņemot nelielus arhīva video materiālus raidījuma sākumā. Neskaidri raidījuma viesu atlases kritēriji. Pret valodas lietojumu iebildumu nav. Attiecībā uz grafiku un vizuālajiem risinājumiem pat īsti nav, ko vērtēt, jo šis raidījums neizceļas ar tādu piedāvāšanu.
- Vadītāji: profesionālās īpašības un iemaņas (personas profesionālās darbības oriģinalitāte, prasme uzrunāt, ieinteresēt, piesaistīt auditorijas uzmanību, ķermeņa valodas prasme, spēja reaģēt neordinārās situācijās, spēja nodrošināt stabilu profesionālo kvalitāti, līdzdalība satura komunikācijā, prasme vadīt intervijas, sarunas, diskusijas, improvizācijas prasme, prasme strādāt tiešraidē, sagatavotības līmenis) – raidījuma vadītājam būtu nepieciešams apgūt intervēšanas prasmes, jo intervēšanas kvalitāte ir ļoti zema. Sk. iepriekšminēto.
- Iesaistītais personāls (žurnālisti, operatori, montāžisti un citi satura radītāji): profesionālās īpašības un iemaņas – Raidījuma dinamikas trūkums ir iesaistītā personāla atbildība. Ņemot vērā, ka vienā no četriem manis analizētajiem raidījumiem intervētajai personai visa raidījuma garumā nestrādāja mikrofons, tas neliecina par labu darba kvalitāti.

Rekomendācijas:

- Vai projekta realizēšana nākotnē būtu jāturpina sabiedriskā pasūtījuma ietvaros?

Raidījuma ideja ir laba un sabiedriskā pasūtījuma mērķiem atbilstoša, jo raidorganizāciju saturā trūkst kvalitatīvu un dziļu interviju raidījumu, bet ir būtiski jāpaaugstina iesaistītā personāla profesionālā kapacitāte.

- Vai projektā nepieciešami būtiski uzlabojumi? Ja jā, kādi?

Jā, ir jāceļ raidījuma radošās komandas profesionālo iemaņu līmenis vai arī jāpiesaista raidījuma īstenošanā profesionāli kvalitatīva audiovizuāla satura radīšanā.

- Projektā iesaistītā radošā personāla kompetence un profesionalitātes vērtējums, realizējot līdzvērtīgus projektus sabiedriskā pasūtījuma ietvaros.

Neapmierinoša. Sk. iepriekšminēto.

Raidījums „Intervija tumsā“

Analizēju četrus raidījumus: 27.maija sarunu ar Ilzi Viņķeli, 17.jūnija sarunu ar Egilu Levitu, 24.jūnija sarunu ar Olgu Dreģi un Uldi Dumpi, kā arī 8.jūlija sarunu ar Raimondu Zommeru un Elmāru Tanni.

Raidījums tiešām piedāvā Latvijā nebijušu formātu – sabiedrībā zināmu personu intervijas, no kurām daļa tiek veikta tumsā, tādējādi it kā veicinot lielāku atklātību intervējamo atbildēs situācijā, kad viņi atrodas ārpus savas komforta zonas un vienlaikus šķietamā „neredzamajā zonā“. Realitātē gan tumsā uzdotie jautājumi veidoja ļoti nelielu daļu no raidījuma satura.

Raidījuma satura koncepcijā tas pieteikts ar pretenzijām uz dažādu sabiedriskā pasūtījuma uzdevumu realizēšanu, taču praksē vienīgais, kas raidījumu varētu padarīt sabiedriskajam pasūtījumam atbilstošu ir tikai tas, ka raidījums ir veidots latviešu valodā un piedāvā oriģinālsaturu. „Intervija tumsā“ ir nepārprotams izklaides produkts, turklāt šajā gadījumā nevar runāt par izklaidi „ar pievienoto vērtību“ jeb tā dēvēto izglītojošo izklaidi, kas ir viens no variantiem, kā sabiedriskā pasūtījuma ietvaros medijs var vienā un tajā pašā satura vienībā apvienot sabiedrisko labumu un izklaides formātus.

Raidījuma satura koncepcijā teikts: *„Raidījuma formāts paredz, ka uzdotie jautājumi būs atklāti un tieši, tādi, kurus līdzšinējos Latvijas interviju raidījumos traucējis uzdot raidījuma formāts vai žurnālista profesionalitāte.“* Šajā gadījumā būtiski piebilst, ka raidījuma vadītājs Dāvis Valdnieks tiešām uzdod jautājumus, kas citos informatīvajos vai informatīvi analītiskajos raidījumos nav uzdoti, bet tas ir drīzāk šo jautājumu nerelevantuma, nevis profesionalitātes atpalcības dēļ. Tāpat arī raidījuma satura koncepcijā teikts: *„Jautājumu saturs būs pakārtots katra raidījuma viesu darbības sfērai un personībai, lai pievērstu valstiski nozīmīgiem procesiem, piemēram, valsts drošības apdraudējumam, politiskajiem procesiem u.c.“* Tas, ka jautājumu saturs tika pieskaņots katra intervējamā darbības sfērai,

atbilst patiesībai, taču manis analizētajos raidījumos valstiskas nozīmes procesi tika atstāti krietni maznozīmīgā plānā, jo prevalēja izklaidējoša rakstura jautājumi. Varētu pat uzskaitīt veselu virkni privātu un sabiedriski nerelevantu jautājumu, kas tika uzdoti katrā no raidījumiem.

Īpašus iebildumus raisa šis raidījuma koncepcijas solījums: „*Katra raidījuma pamatā tiks veikta žurnālistiska pētnieciskā un analītiskā izpēte par raidījuma viesi un ar viņu saistītajiem procesiem. Tādējādi raidījums piedāvās vēl nebijušu saturu – atklātas intervijas, kas balstītas nopietnā, izmeklējošā žurnālistikā.*” Nevienā no analizētajiem raidījumiem nebija nekādas nopietnas pētnieciskās žurnālistikas pazīmes, tieši otrādi sarunas intervējamajiem bija ērtas, jo nepatīkamākie jautājumi bija par maznozīmīgiem tematiem, kas būtiski neskar viņu profesionālo darbību. Šis solījums īstenot pētniecisko žurnālistiku acīmredzami balstās neizpratnē par pētnieciskās žurnālistikas būtību. Turklāt jāuzsver, ka trijās no četrām manis analizētajām intervijām raidījuma vadītājs pauda atklātu sajūsmu par iespēju intervēt savus raidījuma viesus, kas neliecina pat par atbilstību neitrālas un informatīvi analītiskas žurnālistikas standartiem.

Raidījumu vērtētu kā kvalitatīvāko no trim aplūkotajiem, ja tas tiktu pozicionēts vienkārši kā izklaides raidījums, jo tam ir dinamisks un atraktīvs formāts, šim formātam pilnībā atbilstoša intervēšanas tehnika, šķietami kvalitatīvāks režisora un arīdzan produēšanas darbs un arīdzan mazāk problemātisks vizuālais noformējums (sevišķi raidījuma formāta specifikas dēļ). Taču, ja tas ir jāvērtē kā sabiedriskā pasūtījuma raidījums ar visām šī raidījuma satura koncepcijā pieteiktajām pretenzijām uz sabiedriskajam labumam atbilstoša produkta veidošanu, tas izvirza pilnīgi atšķirīgas žurnālistikas kvalitātes prasības, kuru īstenošanai šis produkts nekvalificējas.

Otro recenzijas izklāsta daļu strukturēšu saskaņā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālās stratēģijas 2018–2022.gadam pielikumu nr.6 “Kritēriji sabiedriskā pasūtījuma raidījumu/projektu novērtēšanai”.

Universālie kritēriji:

- Atbilstība projekta satura koncepcijā definētajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem – neatbilst. Ir radīts izklaides produkts bez pievienotas satura vērtības
- Atbilstība projekta satura koncepcijā definētajam mērķim un uzdevumam – neatbilst. Pilnīgi noteikti nav izpildīts nedz satura koncepcijā minētais mērķis “nodrošināt kvalitatīvu uz sabiedrību vērstu informatīvi analītisko un pētniecisko vietējo saturu kanālā ReTV“, nedz uzdevums „izglītot sabiedrību, piedāvājot kvalitatīvu pētnieciskās žurnālistikas saturu“. Konkrētais raidījums nenodarbojas ar pētniecisko žurnālistiku.
- Projektam ir ilgspējīgs efekts, tostarp žurnālistikas un mediju profesionālās kvalitātes uzlabošanā – neatbilst, jo šī raidījuma kontekstā nevar runāt par jebkādu ieguldījumu žurnālistikas un medija profesionālās kvalitātes uzlabošanā.
- Satura pieejamības nodrošināšana daudzveidīgās satura izplatīšanas platformās un sasniedzamā auditorija (par pamatu ņemt projekta pieteikumā noteikto) – manā rīcībā nebija datu par sasniedzamo auditoriju, jo no raidījuma satura koncepcijas tādi neizrietēja, bet attiecībā uz satura izplatīšanas platformām šis kritērijs ir izpildīts. Pozitīvi, ka ņemtas vērā arī interneta platformu sniegtās interaktivitātes iespējas.
- Satura atbilstība žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem, politiskās neitralitātes ievērošana tēmu un viesu izvēlē, viedokļu daudzveidība (ņemot vērā satura žanra specifiku) – ņemot vērā, ka šis ir izklaides produkts, tā veidošanas standartiem raidījums atbilst. Bet tas neatbilst koncepcijā izvirzītajiem pētnieciskās žurnālistikas standartiem.

Speciālie kritēriji:

- Formas kritēriji (atbilstība formātam, scenārija dramaturģijas kvalitāte, vēstījuma dinamika, režijas kvalitāte, mūzikas izmantošanas prasmes, subtitru kvalitāte) – kopumā šo kritēriju izpilde vērtējama kā laba. “Intervija tumsā” ir dinamisks, izklaidējošs raidījums, kas auditorijai neprasa ieguldīt būtisku darbu sniegtās informācijas apstrādāšanā.
- Satura kritēriji (redaktora un producēšanas darba kvalitāte, satura vērtība un oriģinalitāte, valodas lietojums, grafika un vizuālie risinājumi) – abstrahējoties

no raidījuma satura koncepcijas un vērtējot to kā izklaides raidījumu, man būtisku iebildumu nav. Taču ir jāņem vērā, ka satura koncepcijā minētais netiek sasniegts.

- Vadītāji: profesionālās īpašības un iemaņas (personas profesionālās darbības oriģinalitāte, prasme uzrunāt, ieinteresēt, piesaistīt auditorijas uzmanību, ķermeņa valodas prasme, spēja reaģēt neordinārās situācijās, spēja nodrošināt stabilu profesionālo kvalitāti, līdzdalība satura komunikācijā, prasme vadīt intervijas, sarunas, diskusijas, improvizācijas prasme, prasme strādāt tiešraidē, sagatavotības līmenis) – vadītājs ir apguvis intervēšanas prasmes un pielāgojis tās izklaides raidījuma vadīšanai, demonstrē labas improvizēšanas prasmes. Vadītājs neslēpj savas simpātijas pret vairākiem no intervētajiem, kas liek apšaubīt objektivitāti.
- Iesaistītais personāls (žurnālisti, operatori, montāžisti un citi satura radītāji): profesionālās īpašības un iemaņas – būtiskas nepilnības, kas liktu negatīvi vērtēt pārējā iesaistītā personāla darbu, netika konstatētas.

Rekomendācijas:

- Vai projekta realizēšana nākotnē būtu jāturpina sabiedriskā pasūtījuma ietvaros?

Nē, šī projekta ietvaros netika radīts sabiedriskajam pasūtījumam atbilstošs saturs.

- Vai projektā nepieciešami būtiski uzlabojumi? Ja jā, kādi?

Neredzu iespēju kā konkrēto projektu varētu pielāgot sabiedriskā pasūtījuma mērķim un uzdevumiem.

- Projektā iesaistītā radošā personāla kompetence un profesionalitātes vērtējums, realizējot līdzvērtīgus projektus sabiedriskā pasūtījuma ietvaros.

Satura koncepcijā solītā un reāli radītā produkta disonanse rada pamatotas šaubas par to.

Arūta / Vita Daifera

30.11.2020.